

Aan raadsleden Dubbink (PvdA), Van Erp (GroenLinks),
Aanen (NH), Van Gooswilligen (D66), De Heer (CDA), Van
Rees (CU) en Stiekema (VVD)
i.a.a. de leden van de raad en de commissieleden

Datum
21 november 2025

Uw kenmerk

Uw brief van
13 oktober 2025

Ons kenmerk
894290

Bijlagen
geen

Onderwerp

Beantwoording schriftelijke vragen over balans grondrecht op demonstratie, leefbaarheid en openbare orde

Geachte raadsleden,

Op 13 oktober 2025 heeft u ons schriftelijke vragen gesteld op grond van artikel 36 van het Reglement van Orde (RvO) over de balans tussen het grondrecht op demonstratie en de leefbaarheid en openbare orde.

Vraag 1: Demonstratierecht in Houten

Hoe beoordeelt het college de huidige praktijk rondom demonstraties in Houten, in het bijzonder met betrekking tot de balans tussen het grondrecht op demonstratie en het handhaven van de openbare orde?

Antwoord:

Het college en de burgemeester hechten groot belang aan het grondrecht op demonstratie, zoals vastgelegd in artikel 9 van de Grondwet en uitgewerkt in de Wet openbare manifestaties (WOM). De burgemeester biedt ruim baan aan vreedzame demonstraties en stelt alleen beperkingen wanneer dit noodzakelijk is in het belang van de gezondheid, het verkeer of de openbare orde. Bij de beoordeling wordt tevens rekening gehouden met de zogenoemde gehoor- en gezichtsafstand: demonstranten moeten hun boodschap kunnen uitdragen op een plek waar zij door hun beoogd publiek kunnen worden gehoord en gezien. Gezien de komst van (vaak meer radicale) landelijk opererende groeperingen die lokaal komen demonstreren is het in toenemende mate een uitdaging om een zorgvuldige balans te vinden tussen het ruimte bieden aan vreedzame manifestaties en het handhaven van de openbare orde en veiligheid. Daarbij komt dan nog de uitdaging om onze (beperkte) politiecapaciteit proportioneel in te zetten.

Vraag 2: Handhavingsmogelijkheden

Welke instrumenten heeft de gemeente tot haar beschikking om bij excessen of overlast (zoals geluidsoverlast, het blokkeren van wegen of het gebruik van vuurwerk) op te treden, zonder het demonstratierecht te schenden?

Antwoord:

Het recht om te demonstreren is een grondrecht. Dit betekent dat de burgemeester vooraf slechts zeer beperkt kan sturen op de inhoud, vorm of het karakter van een aangekondigde demonstratie. Alleen wanneer er concrete, objectieve en zwaarwegende aanwijzingen zijn dat de openbare orde of veiligheid ernstig in het gedrang komt, kan de burgemeester vooraf voorschriften of beperkingen opnemen in het bewijs van kennisgeving. Deze voorschriften zijn uitsluitend gericht op het waarborgen van een ordelijk en veilig verloop, zoals het aanwijzen van een locatie of route, het bepalen van tijdstippen, het reguleren van geluidsversterking of het verplicht stellen van een aanspreekpunt en stewards. De driehoek (burgemeester, politie, OM) hanteert hiervoor gezamenlijk vastgestelde tolerantiegrenzen.

Indien tijdens de demonstratie excessen of overtredingen ontstaan – zoals ernstige geluidsoverlast, blokkades of het afsteken van vuurwerk – wordt in eerste instantie opgetreden met het reguliere strafrechtelijke en bestuursrechtelijke instrumentarium, zoals het Wetboek van Strafrecht, de Wegenverkeerswet en de APV.

Pas wanneer sprake is van (dreigende) wanordelijkheden of massale overtredingen kan de burgemeester aanvullend optreden op grond van de Wet openbare manifestaties (WOM). Hierbij kan worden gedacht aan het geven van aanwijzingen, het opleggen van aanvullende beperkingen, het tijdelijk onderbreken of vroegtijdig beëindigen van de demonstratie, of – in het uiterste geval – het instellen van maatregelen zoals een veiligheidsrisicogebied of samenscholingsverbod. Deze bevoegdheden worden alleen ingezet als ultimum remedium, om disproportionele inmenging in het demonstratierecht te voorkomen.

Vraag 3: Visuele uitingen in de openbare ruimte

Acht het college het wenselijk dat grote aantallen vlaggen, spandoeken en andere symbolen de openbare ruimte domineren, en ziet het college mogelijkheden om dit — binnen de kaders van de wet — te beperken of te reguleren? Is er bijvoorbeeld een termijn dat de uitingen mogen blijven hangen in de openbare ruimte?

Antwoord:

Het college is verantwoordelijk voor het beheer van de openbare ruimte en het handhaven van de openbare orde, veiligheid en leefbaarheid. Voor het ophangen van vlaggen, spandoeken en andere symbolen in de openbare ruimte geldt op dit moment geen vaste wettelijke termijn waarbinnen deze verwijderd moeten worden. Wel kan de gemeente optreden indien uitingen leiden tot verkeersgevaar, schade of verstoring van de openbare orde, of wanneer deze zijn aangebracht op gemeentelijke eigendommen zonder toestemming. Grote aantallen vlaggen of symbolen kunnen afbreuk doen aan het neutrale karakter van gemeentelijke ruimte. De burgemeester of het college kan besluiten maatregelen te treffen, waaronder het verwijderen van uitingen die in strijd zijn met de APV of het geven van aanwijzingen over tijdelijkheid, locatie of wijze van bevestiging. Gezien de enorme (landelijke) polarisatie op dit thema is het een complexe taak om een juiste balans te vinden tussen het demonstratierecht en de vrijheid van meningsuiting en het handhaven van een ordelijke en veilige openbare ruimte. In Houten spannen we ons hiervoor in door met alle partijen in gesprek te gaan met als doel dit in goede afstemming te reguleren.

Vraag 4: Gelijktijdige demonstraties

Op welke manier gaat het college faciliteren dat gelijktijdige voor- en tegendemonstraties plaats kunnen vinden en confrontaties tussen beide groepen worden voorkomen (bijvoorbeeld aparte vakken, toezicht en aanwijzingen etc.)?

Is het toegestaan dat tegendemonstranten hinderlijk en/of intimiderend aanwezig mogen zijn bij een (toegestane) demonstratie of manifestatie? Is het college het met de indieners eens dat ieder in vrijheid haar/zijn boodschap moet kunnen delen?

Antwoord:

Wanneer er sprake is van gelijktijdige voor- en tegendemonstraties, worden binnen de lokale driehoek vooraf afspraken gemaakt over de inrichting en beveiliging van de ruimte, afgestemd op de verwachte opkomst, spanningen en de locatie. Groepen worden op verschillende, duidelijk gescheiden locaties/vakken geplaatst, waarbij beiden zich binnen gehoor- en gezichtsafstand van hun beoogd publiek mogen bevinden. Er is zichtbare politieaanwezigheid en er wordt eventueel fysieke afscheiding (hekken, linten) ingezet ter voorkoming van confrontaties. Organisatoren en deelnemers krijgen er concrete aanwijzingen over routes, tijdstippen of gedragsregels en vooraf vindt contact plaats tussen gemeente, politie en organisatoren om afspraken te verduidelijken en om escalatie te voorkomen. Tegendemonstranten mogen aanwezig zijn en hun mening laten horen, ook als dat als hinderlijk wordt ervaren door de andere partij. De vrijheid van meningsuiting en het recht op tegendemonstratie worden eveneens beschermd door de Grondwet. Dat betekent niet dat intimiderend, bedreigend of gewelddadig gedrag wordt toegestaan. Zodra sprake is van gedragingen die de openbare orde verstoren of anderen in hun recht om vreedzaam te demonstreren belemmeren, wordt door de politie en burgemeester optreden overwogen op basis van de WOM, de APV of het Wetboek van Strafrecht. Het college onderschrijft dat ieder in vrijheid en zonder intimidatie zijn of haar boodschap moet kunnen uitdragen. Bij gelijktijdige demonstraties wordt daarom steeds gezocht naar een zorgvuldige balans tussen beide grondrechten – dat van de demonstranten én dat van de tegendemonstranten – met als uitgangspunt dat beide groepen binnen de wettelijke kaders zichtbaar, hoorbaar en veilig kunnen demonstreren.

Vraag 5: Rol van BOA's en handhavers

Zijn BOA's en andere handhavers op de hoogte van gemaakte afspraken met demonstranten en wie een vergunning heeft en wie niet?

Zijn organisatoren van een demonstratie met vergunning op de hoogte wanneer en hoe BOA's en andere handhavers optreden, zodat zij begrijpen waarom wel of niet wordt opgetreden?

Antwoord:

De gemeente verstrekt een bewijs van kennisgeving van een demonstratie aan de organisator, met daarin de voorschriften en voorwaarden (vanuit de WOM). Dit wordt ook gedeeld met de betrokken BOA's, de politie en beveiligers, zodat zij op de hoogte zijn van de gemaakte afspraken. Tijdens een demonstratie maken BOA's, politie en beveiligers op basis van de actuele omstandigheden een professionele afweging over hun wijze van optreden. Het college begrijpt dat het optreden van handhavers en politie op het moment zelf niet altijd direct duidelijk kan zijn voor organisatoren of deelnemers. Waar mogelijk wordt hierover achteraf of ter plaatse toelichting gegeven, zodat betrokkenen weten waarom wel of niet wordt opgetreden.

Vraag 6: Vooruitblik en preventieve aanpak

Overweegt het college – gezien te verwachten is dat demonstraties zullen voortduren – om preventieve afspraken te maken met initiatiefnemers (bijvoorbeeld via convenanten of communicatiecampagnes) om protesten ordentelijk en vreedzaam te laten verlopen? Kunnen zij ook aangesproken worden op het (verwachte) gedrag van hun aanhang? Denk aan uitingen op de sociale media (bedreigingen en intimidatie), uitingen tijdens de protesten, en gedrag na afloop?

Antwoord:

De voorwaarden voor een ordentelijk en vreedzaam verloop van demonstraties worden vastgelegd in het bewijs van kennisgeving dat aan de organisator wordt verstrekt na melding van een demonstratie.

Door (preventief) in gesprek te komen en blijven met initiatiefnemers kunnen we nadere afspraken maken over communicatie en over de gestelde tolerantiegrenzen. Een formeel convenant behoort op dit moment niet tot de instrumenten die structureel worden toegepast, maar informele en praktische afstemming vindt regelmatig plaats.

Indien er sprake is van bedreigingen, intimidatie of opruiing via (sociale) media, zullen we de organisator hierop aanspreken in zijn rol als initiatiefnemer, voor zover dit gedrag samenhangt met de door hem georganiseerde demonstratie. Indien sprake is van strafbare uitingen of handelingen, wordt dit opgepakt door de politie en – indien nodig – het Openbaar Ministerie.

Vraag 7: Communicatie met inwoners

Hoe zorgt het college ervoor dat inwoners goed geïnformeerd zijn over hun rechten en plichten bij het organiseren of deelnemen aan demonstraties? Is het college het eens dat het van belang is om de komende tijd goed voorbereid te zijn op demonstraties?

Antwoord:

Het college zorgt ervoor dat inwoners bij het doen van een kennisgeving een bewijs van kennisgeving ontvangen met de geldende voorschriften en wettelijke kaders (WOM, APV, Wetboek van Strafrecht). Daarnaast verstrekt de gemeente richtlijnen en advies over een ordentelijk en veilig verloop van demonstraties en vindt afstemming plaats met de politie en onze boa's en eventueel beveiligers. Het college onderschrijft dat een goede voorbereiding essentieel is om demonstraties vreedzaam, ordelijk en veilig te laten verlopen. Er wordt om die reden ook regelmatig met collega's Openbare orde en Veiligheid van de gemeente Utrecht contact gezocht voor advies en ondersteuning.

Vraag 8: Dialoog

Ziet het college mogelijkheden om – naast handhaving – ook dialoog te stimuleren tussen verschillende groepen inwoners, om polarisatie te voorkomen en begrip te bevorderen?

Antwoord:

Het college – met name de burgemeester en de wethouder met Asiel en Integratie in portefeuille – voeren vanaf het moment dat de plannen van de Essenkade bekend zijn, vrijwel dagelijks gesprekken met verschillende groepen om wederzijds begrip en de dialoog te stimuleren. In de toekomst blijven we ons inzetten voor wederzijds respect door goede strategische communicatie en waar nodig zullen we hiervoor (opnieuw) bijeenkomsten organiseren.

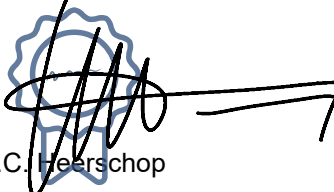
Een afschrift van deze brief wordt aan de leden van de gemeenteraad verzonden.

Als u nog vragen hebt kunt u contact opnemen met Léon Kornmann via telefoonnummer (030) 63 92 611.

Met vriendelijke groet,
het college van burgemeester en wethouders
de secretaris,

R. van Nieten

de burgemeester,

H.C. Heerschop